יפעת מידע תקשורתי
הירקון 3 בני ברק, מגדלי LYFE בניין B טל. 03-5635050 פקס. 03-5617166

96216703-4	11/12/2025	הארץ - גלריה	עמוד 9	1	26.14x33.43
רשמים - הביאנלה הארצית השלישית לרישו - 12572					

יש סיבה להתנשל :

יש סיבה להתנשל

הביאנלה לרישום בירושלים, שמתמקדת הפעם בנשל, כוללת עבודות המתארות פירוק והרכבה, שאריות והתחדשות

גלעד מלצר

בעת מאה אחרי שהופקה בפעם הראשונה, "רשמים", או בשמה המוכר יותר הביאנלה לרישום, נהפכה לאחד מאירועי האמנות הגדולים, העקביים והחשובים ביותר בארץ. הפעם, מתוך קרוב ל־800 אמנים ואמניות שהגישו תיקי עבודות, נבחרו 78. האוצרת הראשית היא טלי בן־נון, כשעל כל אחד מחללי התצוגה בר־חבי ירושלים מופקדת אוצרת.

הפריזמה שדרכה בחרה בן־נון לבחור ולארגן את הביאנלה התשיעית היא נשל. אותו מעטה ישן שבעלי חיים, בעיקר פרוקי רגליים — לא רק נחשים — משילים מעצמם ממגוון סיבות הקשורות בשינויים פיזיונומיים, עונות השנה, תזונה, הסוואה ועוד. מכאן שהנשל עצמו ותופעת ההתנשלות מאפשרים לחשוב על שאריות, על מה שמוותרים עליו, על השולי וזה שמשאירים מאחור, על סוג של מוות ומולו התחדשות, הירפאות, תחייה. אלה מונחים ומושגים שנושאים מטען קונקרטי וסמלי כה רחב וגמיש, כך שהזיקה שלהם למטרייה הנושאית היא בעיני המתבונן או האוצרות. בשל הכמויות והמגוון, ומבחינת הצופים גם הלוגיסטיקה, בחרתי להתעכב רק על כמה מגמות ועבודות נבחרות.

עבודת מפתח למסע בעקבות הנשל והסרח עודף היא "הסתרות (הסוואות)" של דרורה דומיני — ביצוע תואם חלל וזמן של עבודה שיצרה לראשונה ב־2001. ההצבה מורכבת מאובייקטים, תגזירים, שאריות וחלקים שאספה מרצפת הסטודיו שלה, והרכיבה בקומה השנייה. ייתכן שהנשלים־נפלים שמרכיבים את עבודת הרצפה הם עודפים מיצירות גמורות, ואולי חיכו בסטודיו להצטרף כרדי־מייד או חומר לעבודה עתידית. כאן הם אכן נראים כמשהו שנפל על רצפת בית האמנים, שפעם היה סטודיואים של אמני בצלאל. הנשל חזר הביתה. גם העבודה הסמוכה, "משתרגת" של שהד זועבי, עשויה ממה שהושלך. הטפט ששימש אותו לשרטוט קווי מתאר של ויטראז' עבר השמשה מחדש. מגזרות הטפט הוורוד וסימני האיור נהפכים לציור־תבליט.

אמנים רבים רושמים כל הזמן. במחברות, פנקסים, על מפיות, תפריטים וכל סוג של נייר שיספוג את הצורך לשרטט. ההחלטה לפזר את הרישומים של שי יחזקאלי ברחבי הבניין משמשת מראה לדחיפות הכמעט אקראית. היא מתרחשת במפתיע, בכל מקום, לא כמשנה סדורה, כסדרה, כמהלך ברור. הרישומים של זמיר שץ — עשרות מתוך יותר מ־3,000 שביצע בין 2013 ל־2015 — מרוכזים על קיר אחד. אפשר להתבונן בהם, או לקרוא אותם, כיומן חזותי שמגיב הן למצבי רוח ומחשבות והן לרחש החדשות והאירועים. מכלול הפטפטת החזותית צובר משמעות.

במקרים אחרים הזמינות של הנייר מאפשרת ניסיונות והתנסויות קלילות יותר, אבל מעניינות לא פחות. כך גם אצל יקב דורצ'ין שהרישומים שהוא מציג לראשונה מאפשרים הצצה לרגעים של שחרור, הסחת דעת, ניסוי ותהיה. המהירות והזמינות של רישום מוצאת את דרכה לא פעם למחברות וספרי אמן, למשל של היומנים המרהיבים שמאיה אטון חילקה לידידיה. וידיאו קטן מזמין לעקוב אחרי הידיים שלה כשהן עובדות על אחד מהן. רעות ישעיהו שמתחילה כל יום עם תרגילי חימום־רישום קבעה לעצמה כללים לרישום במחברות: חמישה עמודים בלבד, עשר דקות, רישום מהיר בעקבות המחשבה הראשונה.

אצל מידד אליהו שמציג בגלריה כורש 14 הריבוי והחזרתיות של הרישומים הקטנים בדיו וב־פיגמטים נהפכו למעין קמעות להגנה עצמית מאז הקורונה. דרך המלחמה ועד לאחרונה. באותו חלל, האקוורלים והרישומים בגוני שחור־אפור של גליה הילי פסטרנק מגיבים באקספרסיביות למציאות האלימה. המיצב "זהירות! כייס" של רון אסולין מורכב ממכנסיים הפוכים, ממה שנשר ונשאר ממרדף שגיבוריו נעלמו. בועז ברקני רושם ומצייר על רישומים קודמים שלו, ויוצר מעין אתר ארכיאולוגי לשינויים, תוספות, וויכרונות של מה שנקבר ועדיין מבצבץ.

רבות מהעבודות שנבחרו לסדנאות ההדפס חורגות מהגדרת הרישום ומעבודה בדו־ממד. החל ב"חרס", פסל תגזיר הנייר התלוי של רחל פרומקין, וכלה בציורי קופסאות הסיגריות נטולות הלוגו וכל סממן מייחד — רבות מהעבודות מדגישות את העובדה שחלק מרכזי ביצירה הוא מה שאינו, מה שנמחק, המרווחים שבתוך החומר, ההיעדה. כך גם בהצבה ובעבודת הווידיאו "אנטומיה של חלל" שיצרה איילת השחר כהן מתצלומי מבנים שהוקמו או שופצו בברלין אחרי מלחמת העולם השנייה. על ידי השחרה־העלמה של חלקים מהבניינים היא מחזירה אותם למצב הביניים של חסר, הרס, רפאים. ב"השומטת", הווידיאו הקצר המצוין של עלמה שניאור, השלם וחלקיו, הפירוק וההרכבה נוכחים באופן הישיר ביותר. שניאור אוחזת במשטח זכוכית ומאפשרת לו ליפול לרצפה. הוא כמובן מתנפץ, ואז במעשה קסם פרימיטיבי החלקים, ברוורס, מתאחים וחוזר חלילה. זה התהליך, ואלו אחורי הקלעים של תהליך היצירה. מחברים את הקווים, את החלקים ואת הצורות, מניחים להם להתפרק ומתחילים שוב.

הפרויקט המפתיע והמעניין ביותר בביאנלה הוא המיצב "שברי זיכרון" שיצרה יעל עצמוני. בדמין סיור באירופה עם אביה, הוא שרטט את מחנה ההשמדה סוביבור שאותו שרד בדרך נס. את מפות הזיכרון הטראומטי היא "תרגמה" להדפסי משי על חרסינה דקיקה המוצגים בשני אופנים: כדפים או לוחות חרס דקים, וכמגילות מגולגלות. המסמכים הללו של רסיסי זיכרון הונחו בין הספרים הנדירים בספרייה של בני הזוג טיכו, חתיכות עדות שברירית לעולם שהיה ונעלם.

הפרויקט המפתיע והמעניין ביותר הוא המיצב "שברי זיכרון" שיצרה יעל עצמוני. את מפות הזיכרון הטראומטי של אביה היא "תרגמה" להדפסי משי על חרסינה דקיקה

דרורה דומיני, מתוך "הסתרות (הסוואות)". ביצוע תואם חלל וזמן צילום: דניאל חנוך

יעל עצמוני, מתוך "שברי זיכרון". עולם נעלם צילום: איתמר מנדס פלור

עלמה שניאור, "השומטת", 2014. מתוך סרטון קצר ומצוין צילום: עלמה שניאור

מחברת של מאיה איטון. מהירות וזמינות צילום: דבורה פלורה

"רשמים 9: נשל". הביאנלה לרישום בירושלים. אוצרת ראשית: טלי בן־נון. עד 7.2